

บทที่ 3 ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยเรื่อง ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความพึงพอใจในชีวิตอันเกิดจากภาวะดกลอยจากสังคมและการร่วมกิจกรรมของผู้สูงอายุชาวพุทธ ศึกษากรณีผู้สูงอายุในกรุงเทพมหานคร และปริมณฑล เป็นความสัมพันธ์เปรียบเทียบระหว่างปัจจัยต่าง ๆ ได้แก่ ทำสนคดีต่อการสูงอายุและตนเอง การเชื่ออำนาจในคน และความเชื่อและการปฏิบัติทางพุทธศาสนา ที่มีผลทำให้ผู้สูงอายุดกลอยจากสังคมต่างกัน โดยมีระเบียบวิธีวิจัยดังนี้

- ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง
- การเก็บรวบรวมข้อมูล
- เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
- สถิติที่ใช้ในการวิจัย

3.1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร

ประชากรที่จะใช้ในครั้งนี้เป็นผู้สูงอายุ ที่มีอายุตั้งแต่ 60 ปีขึ้นไป ที่อยู่อาศัยในจังหวัดกรุงเทพมหานคร สมุทรปราการ และฉะเชิงเทรา ซึ่งข้อมูลจากสำนักงานทะเบียนราษฎรกลาง กรมการปกครอง อ้างอิงเอกสารของสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมและประสานงานเยาวชนแห่งชาติ (2540) ระบุว่า มีผู้สูงอายุวัย 60 ปีขึ้นไปในพื้นที่เป้าหมายของการวิจัยครั้งนี้ ดังนี้

ผู้สูงอายุในกรุงเทพมหานคร	จำนวน	651,675 คน
ผู้สูงอายุในจังหวัดสมุทรปราการ	จำนวน	62,650 คน
ผู้สูงอายุในจังหวัดฉะเชิงเทรา	จำนวน	58,123 คน
รวมประชากรผู้สูงอายุ		772,448 คน

กลุ่มตัวอย่าง

การคำนวณหาขนาดตัวอย่างใช้วิธีการคำนวณจากสูตร (บุญชม ถิ่นสะอาด, 2535 :

18) ดังนี้

$$n = \frac{P (IP)}{\frac{e + P(1-P)}{Z^2 N}}$$

เมื่อ n = แทนสมาชิกกลุ่มตัวอย่าง

p = แทนสัดส่วนของประชากรที่ผู้วิจัยกำหนดจะสุ่ม (.3)

Z = แทนระดับความมั่นใจที่ผู้วิจัยกำหนดไว้มีค่า = 1.96 ที่ระดับความมั่นใจ 95% (ระดับ .05)

e = แทนสัดส่วนของความคลาดเคลื่อนที่ยอมรับให้เกิดขึ้นได้

N = แทนจำนวนประชากร

เมื่อแทนค่าสูตร

$$n = \frac{(0.3) (1-0.3)}{\frac{0.05 + (0.3) (1-0.3)}{1.96^2 \cdot 772,448}}$$

$$= \frac{0.21}{\frac{0.0025 + 0.21}{3,841 \cdot 772,448}}$$

$$= \frac{0.21}{.0006502}$$

$$= 322.97$$

จำนวนตัวอย่าง = 323 คน

จากกลุ่มตัวอย่างที่จะต้องเก็บจำนวน 323 คนนี้ เพื่อได้สัดส่วนผู้สูงอายุของ 3 พื้นที่ ใกล้เคียงกัน จึงแบ่งสัดส่วนของตัวอย่างระหว่างกรุงเทพมหานคร และปริมณฑลเป็น 1 : 1 และแบ่งสัดส่วนระหว่าง 2 จังหวัดในปริมณฑลเป็น 1 : 1 เช่นกัน ดังนั้น จึงแบ่งสัดส่วนระหว่าง กรุงเทพมหานคร : สมุทรปราการ : ฉะเชิงเทรา เป็น 2 : 1 : 1 ได้จำนวนตัวอย่าง ดังนี้

กรุงเทพมหานคร จำนวน 161 คน

สมุทรปราการ จำนวน 81 คน

ฉะเชิงเทรา จำนวน 81 คน

รวม 323 คน

3.2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถามประกอบการสัมภาษณ์และแบบวัด ลักษณะทางจิตและความเชื่อและการปฏิบัติตามพุทธศาสนา แบ่งเป็น 6 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไป ได้แก่ เพศ อายุ สถานภาพสมรส ระดับการศึกษา อาชีพเดิม สภาพเศรษฐกิจ ลักษณะการอยู่อาศัย เขตพื้นที่ จำนวนสมาชิกในบ้านเดียวกัน และ สุขภาพ

ตอนที่ 2 แบบวัดทัศนคติต่อการสูงอายุ และต่อตนเอง แบ่งเป็น 2 ตอน คือ

2.1 เป็นการวัดระดับความคิดเห็นต่อการยอมรับการสูงอายุ ประกอบด้วยข้อความ 10 ข้อความ แบ่งระดับความคิดเห็นเป็น 4 ระดับ คือ เห็นด้วยที่สุด เห็นด้วย ไม่เห็นด้วย และไม่เห็นด้วยที่สุด โดยกำหนดให้ค่าคะแนนดังนี้

	เห็นด้วยที่สุด	เห็นด้วย	ไม่เห็นด้วย	ไม่เห็นด้วยที่สุด
ข้อความเชิงบวก	4	3	2	1
ข้อความเชิงลบ	1	2	3	4

การวัดทัศนคติต่อการสูงอายุจะมีระดับคะแนนที่เป็นไปได้ตั้งแต่ 10 คะแนน ถึง 40

คะแนน

2.2 เป็นการวัดระดับความคิดเห็นต่อตนเอง การเห็นคุณค่าในตนเอง รวมไปถึงการ
 ระบุสภาพทางจิตใจ ประกอบด้วยข้อความ 10 ข้อความ แบ่งระดับความคิดเห็น
 เป็น 4 ระดับ คือ เห็นด้วยที่สุด เห็นด้วย ไม่เห็นด้วย และไม่เห็นด้วยที่สุด โดย
 กำหนดให้ค่าคะแนนดังนี้

	เห็นด้วยที่สุด	เห็นด้วย	ไม่เห็นด้วย	ไม่เห็นด้วยที่สุด
ข้อความเชิงบวก	4	3	2	1
ข้อความเชิงลบ	1	2	3	4

การวัดทัศนคติต่อตนเองจะมีระดับคะแนนที่เป็นไปได้ตั้งแต่ 10 คะแนน ถึง 40
 คะแนน

ตอนที่ 3 แบบวัดการเชื่ออำนาจในตนเอง เป็นการวัดระดับการเชื่ออำนาจในคน
 เองในเรื่องต่าง ๆ ของผู้สูงอายุ ประกอบไปด้วยข้อความ 15 ข้อความแบ่งระดับความคิดเห็นเป็น 4
 ระดับ คือ เห็นด้วยที่สุด เห็นด้วย ไม่เห็นด้วย และไม่เห็นด้วยที่สุด โดยกำหนดให้ค่าคะแนนดังนี้

	เห็นด้วยที่สุด	เห็นด้วย	ไม่เห็นด้วย	ไม่เห็นด้วยที่สุด
ข้อความเชิงบวก	4	3	2	1
ข้อความเชิงลบ	1	2	3	4

การวัดการเชื่ออำนาจในตนเองจะมีระดับคะแนนที่เป็นไปได้ตั้งแต่ 15 คะแนน ถึง
 60 คะแนน

ตอนที่ 4 แบบวัดความเชื่อและการปฏิบัติตามพุทธศาสนา แบ่งเป็น 3 ตอน คือ

4.1 แบบวัดความเชื่อทางพุทธศาสนา เป็นการวัดความเชื่อตามแนวทางคำสั่งสอน
 ของพระพุทธเจ้า ประกอบด้วยข้อความ 10 ข้อความ แบ่งระดับความคิดเห็นเป็น 4 ระดับ คือ
 จริงที่สุด จริง ไม่จริง และไม่จริงเลย โดยกำหนดให้ค่าคะแนนดังนี้

	จริงที่สุด	จริง	ไม่จริง	ไม่จริงเลย
ข้อความเชิงบวก	4	3	2	1
ข้อความเชิงลบ	1	2	3	4

การวัดความเชื่อทางพุทธศาสนาจะมีระดับคะแนนที่เป็นไปได้ตั้งแต่ 10 คะแนน ถึง
 40 คะแนน

4.2 แบบวัดการปฏิบัติทางพุทธศาสนา เป็นการวัดระดับการปฏิบัติตามแนวทางคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้า ประกอบไปด้วยข้อความ 10 ข้อความ แบ่งระดับความคิดเห็นเป็น 4 ระดับ คือ **จริงที่สุด** **จริง** **ไม่จริง** และ **ไม่จริงเลย** โดยกำหนดให้ค่าคะแนนดังนี้

	จริงที่สุด	จริง	ไม่จริง	ไม่จริงเลย
ข้อความเชิงบวก	4	3	2	1
ข้อความเชิงลบ	1	2	3	4

การวัดการปฏิบัติทางพุทธศาสนาจะมีระดับคะแนนที่เป็นไปได้ตั้งแต่ 10 คะแนน ถึง 40 คะแนน

4.3 แบบวัดการมีวิถีชีวิตแบบพุทธ เป็นการวัดระดับการดำเนินชีวิตในแนวทางที่สอดคล้องกับคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้า ประกอบไปด้วยข้อความ 10 ข้อความ แบ่งระดับความคิดเห็นเป็น 4 ระดับ คือ **จริงที่สุด** **จริง** **ไม่จริง** และ **ไม่จริงเลย** โดยกำหนดให้ค่าคะแนนดังนี้

	จริงที่สุด	จริง	ไม่จริง	ไม่จริงเลย
ข้อความเชิงบวก	4	3	2	1
ข้อความเชิงลบ	1	2	3	4

การวัดการมีวิถีชีวิตแบบพุทธจะมีระดับคะแนนที่เป็นไปได้ตั้งแต่ 10 คะแนน ถึง 40 คะแนน

ตอนที่ 5 แบบวัดการถดถอยจากสังคมของผู้สูงอายุ เป็นการวัดระดับการยอมรับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นกับตนเอง ทั้งทางกาย จิตใจและสังคม ประกอบไปด้วยข้อความ 10 ข้อความ แบ่งระดับความคิดเห็นเป็น 4 ระดับ คือ **เห็นด้วยที่สุด** **เห็นด้วย** **ไม่เห็นด้วย** และ **ไม่เห็นด้วยที่สุด** โดยกำหนดให้ค่าคะแนนดังนี้

	เห็นด้วยที่สุด	เห็นด้วย	ไม่เห็นด้วย	ไม่เห็นด้วยที่สุด
ข้อความเชิงบวก	4	3	2	1
ข้อความเชิงลบ	1	2	3	4

การวัดการถดถอยจากสังคมจะมีระดับคะแนนที่เป็นไปได้ตั้งแต่ 15 คะแนน ถึง 60 คะแนน

ตอนที่ 6 แบบวัดการเข้าร่วมกิจกรรมทางศาสนาและกิจกรรมทางสังคม เป็นแบบวัดระดับความต้องการการมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ 2 ด้าน คือ กิจกรรมทางศาสนาและกิจกรรมทางสังคม มีรายละเอียด ดังนี้

6.1 ความต้องการเข้าร่วมกิจกรรมทางศาสนา ประกอบด้วยข้อความ 4 ข้อความ แบ่งระดับความต้องการเป็น 3 ระดับ คือ มาก ปานกลางและน้อย โดยกำหนดให้ค่าคะแนนดังนี้ มาก = 3 ปานกลาง = 2 และ น้อย = 1 การวัดความต้องการเข้าร่วมกิจกรรมทางศาสนา จะมีระดับคะแนนที่เป็นไปได้ตั้งแต่ 3 คะแนน ถึง 12 คะแนน

6.2 ความต้องการเข้าร่วมกิจกรรมทางสังคม ประกอบด้วยข้อความ 6 ข้อความ แบ่งระดับความต้องการเป็น 3 ระดับ คือ มาก ปานกลางและน้อย โดยกำหนดให้ค่าคะแนนดังนี้ มาก = 3 ปานกลาง = 2 และ น้อย = 1 การวัดความต้องการเข้าร่วมกิจกรรมทางสังคม จะมีระดับคะแนนที่เป็นไปได้ตั้งแต่ 6 คะแนน ถึง 18 คะแนน

3.3 การทดสอบเครื่องมือ

ผู้วิจัยได้ทำการทดสอบเครื่องมือกับผู้สูงอายุจำนวน 30 คน ในจังหวัดสมุทรปราการที่มีได้อยู่ในพื้นที่เป้าหมาย และได้ทำการทดสอบค่าความเชื่อมั่นในแบบวัดทัศนคติต่อการสูงอายุ ทัศนคติต่อตนเอง การเชื่ออำนาจในตนเอง ความเชื่อการปฏิบัติและวิถีชีวิตแบบพุทธ พบว่า ค่าความเชื่อมั่นในแบบวัดการเชื่ออำนาจในตนเองมีค่าค่อนข้างต่ำ จึงทำการปรับแบบวัดและทำการทดสอบจริง ผลการทดสอบค่าความเชื่อมั่นทั้งการทดสอบก่อนและการทดสอบหลังมี ดังนี้

	ทดสอบก่อน	ทดสอบหลัง
ทัศนคติต่อการสูงอายุ	.6313	.6652
ทัศนคติต่อตนเอง	.7301	.8483
การเชื่ออำนาจในตนเอง	.5005	.8364
ความเชื่อการปฏิบัติและวิถีชีวิตแบบพุทธ	.6384	.6290

3.4 การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูล ดำเนินการใน 2 ลักษณะ คือ การสัมภาษณ์บุคคลจากแบบสอบถาม และให้ผู้สูงอายุตอบแบบสอบถาม (กรณีที่สูงอายุตอบเองได้) โดยดำเนินการเก็บข้อมูลระหว่างวันที่ 2 - 10 พฤษภาคม 2541 โดยสอบถามไปทั้งสิ้น 340 ชุด เก็บคืนได้ 310 ชุด คิดเป็นร้อยละ 95.9 ของกลุ่มตัวอย่างที่ได้จากการคำนวณ

3.5 สถิติที่ใช้ในการวิจัย

การวิจัยเรื่องนี้ ใช้สถิติในการวิเคราะห์ดังนี้

1. ใช้สถิติเชิงพรรณนา แสดงค่าร้อยละ และค่าเฉลี่ย (Percentage and Mean) เพื่อวิเคราะห์ ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง
2. ใช้การวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression) เพื่อวิเคราะห์ปัจจัยที่มีผลต่อการถดถอยจากสังคมและการมีส่วนร่วมทางสังคมของผู้สูงอายุ
3. ใช้การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (Oneway Analysis of Variance) เพื่อเปรียบเทียบความแตกต่างของปัจจัยที่มีผลให้ผู้สูงอายุรู้สึกถดถอยจากสังคมต่างกัน